

F/III-00.23

**ZOČIŠTE - THE MONASTERY OF
HOLY DOCTORS COSMAS AND
DAMIAN**

Protected in 1954

POSITION

Orahovac, the District of Prizren, Diocese of Raška and Prizren

OWNER

Serbian Orthodox Church

F/III-00.23

**ZOČIŠTE - MANASTIR
SVETIH VRAČA KUZMANA
I DAMJANA**

zaštićeno 1954.

ПОЛОЖАЈ

Ораховац, Призренски, Рашко-призренска

ВЛАСНИК

Српска православна црква

*Monastery church,
view from the southeast
before the destruction*

*Манастирска црква
поглед са
југоисточа, пре
рушења*

DESCRIPTION

The Monastery of the Holy Doctors Cosmas and Damian in Zočište was probably the endowment of a feudal lord from the time of the Nemanjić dynasty. There is no reliable evidence that the monastery existed in the Middle Ages, unless the church of the monastery in Zočište is not the Church of Holy Doctors, granted by Stephen Dečanski to the Monastery of Hilandar, by the charter issued in 1327. The monastery was remodelled in the 16th century, after the restoration of the Patriarchate of Peć. The first record of the monastery dates back to the end of the 17th century, when it was mentioned by Nikola Bošković, a merchant from Dubrovnik.

An inscription of the bishop of Prizren, Joanikije, mentioning the Liturgy celebrated on July 1, 1871 in the church, was preserved in the sanctuary. Giljferding documented that in the mid-19th century the monastery was in ruins, well preserved though. He also mentioned frescoes being whitewashed.

Thanks to the spreading cult of the healing water whose spring was in the churchyard, the monastery was an extremely popular pilgrimage site. During its long history, it had a rich library and a treasury, while in the 19th century it also housed a school.

ДЕСКРИПЦИЈА

Манастир Светих Врача Кузмана и Дамјана у Зочишту вероватно је задужбина неког властелина из немањичке Србије. Поузданих података о постојању манастира у средњем веку нема, осим ако црква Светих Врача коју Стефан Дечански повељом из 1327. године поклања манастиру Хиландару није црква манастира Зочишта. Манастир је преправљан у XVI веку, после обнове Пећке патријаршије, а први помен о њему даје дубровачки трговац Никола Бошковић крајем XVII века.

У олтару цркве био је запис призренског епископа Јоаникија о служењу свете литургије 1. јула 1781. Гилфердинг сведочи да је манастир средином XIX века у развалинама, али добро очуваним; помиње и прекречени живопис.

Манастир је, захваљујући проширеном култу лековите воде која је извирала у порти, био изузетно популарно ходочасничко средиште. Током своје дуге историје имао је богату библиотеку и ризницу, а у XIX веку у њему је радила и школа.

Црква се састојала од наоса правоугаоне основе, са споља тространом олтарском апсидом и

The church was single-naved, rectangular in plan, with three-sided altar apse and a somewhat wider and taller western narthex. The nave and the narthex, built of stone, were barrel-vaulted. Until the latest restoration campaign, the facades of the church were coated with mortar and white-washed. Modest decoration was restricted to a protruding roof cornice, a double-stepped semicircular niche above the western entrance, and stone crosses mounted on the ends of the ridge of the narthex roof. Until restoration, the church was covered with stone slates, subsequently replaced with metal plates.

Remains of the fresco decoration include a frieze of prophets, in the vault, which M. Ivanović brings into relation with the monumental style of fresco decoration, typical of the period between the 12th and the 14th centuries. The patrons, Holy Doctors Cosmas and Damian were depicted in the niche above the western entrance to the narthex.

Icons from the iconostasis and the Royal Doors were rescued from the rubble and taken to Velika Hoča and Orahovac.

The monastery used to be surrounded by numerous buildings, ranging around in all the directions. Only the southern side was free.

BIBLIOGRAPHY

1. M. Ivanović, *Crkveni spomenici XIII-XX veka Zadužbine Kosova, Prizren-Beograd* 1987, 448.
2. S. Mileusnić, *Vodič kroz manastire u Srbiji* Beograd 1995, 169-170.
3. *Kulturna riznica Srbije* Beograd 1998, 516.
4. S. Mileusnić, *Svetinje Kosova i Metohije* second edition, Novi Sad 2000, 172-174.

DOCUMENTATION

Institute for the Protection of the Cultural Monuments - Prizren

широм и вишом припратом на западу. Наос и припрата били су зидани од камена, а сводови полуобличасти. Све до последње обнове црква је била споља малтерисана и кречена. Скроман украс сводио се на истакнут кровни венац, двоструко усечену полукружну нишу изнад западног улаза у припрату и камене крстове на крајевима слемена крова припрате. До обнове црква је била покривена каменим плочама, које су замењене лимом.

Од живописа у цркви је био очуван фриз пророка у своду које М. Ивановић везује за монументално сликарство XII-XIV века. Изнад западног улаза у припрату, у ниши је била зидна слика патрона Светих врача Кузмана и Дамјана.

Иконе са иконостаса и царске двери изнете су из рушевина и пренете у Велику Хочу и Ораховац.

Манастир је имао велики број зграда које су окруживале цркву са свих страна, осим са југоистока.

БИБЛИОГРАФИЈА

1. М. Ивановић, *Црквени споменници XIII-XX века, Задужбине Косова, Призрен-Београд* 1987, 448.
2. С. Милеуснић, *Водич кроз манастире у Србији*, Београд 1995, 169,170.
3. *Културна ризница Србије*, Београд 1998, 516.
4. С. Милеуснић, *Светиње Косова и Метохије*, друго допуњено издање, Нови Сад 2000, 172-174.

ДОКУМЕНТАЦИЈА

Завод за заштиту споменика културе - Призрен

*Ruins of the church,
view from the west*

*Рушевине цркве,
поглед са запада*

CONDITION OF THE MONUMENT IN 2001

The monastery complex is situated on a plateau, uphill from the village of Zочиште. It is accessed from the north. The entrance gate and a part of the enclosing stone wall have been preserved.

The gate of the dormitory leads into the churchyard. To the left of it a new section of the dormitory, with monastic cells can be seen, while the right side is occupied by a big hall, and, more southwards, residential quarters and the west

STAVE SPOMENIKA 2001.

Манастирски комплекс је на узвишењу изнад села Зочишта, а терен је у паду према селу. До њега се долази са севера. Улазна капија је очувана са делом оградног каменог бедема.

Кроз капију конака улази се у порту, са леве стране је нови део конака са келијама, са десне велика сала и у продужетку, ка југу коначи - западно крило са зимском капелом и звоником -

Remains of the well and of the southwest wing of the dormitory

Остаци бунара и југозападног крила конака

wing with winter chapel and the belfry. All these buildings, erected in recent times, are now burnt down and vandalized. The southern side is also occupied by residential buildings. Since the terrain is sloping downward, the ground floor of the northern section is connected, via the western side of the building, to the first floor of the southern wing. The wooden roof construction was destroyed in the fire. The residential buildings were covered with double-trough roofing tiles.

The church was mined and destroyed. The remains of the walls are buried under a 1.5 m high pile of rubble left after the ceiling collapsed. The ceiling was made of a reinforced concrete slab and anchorages for metal plates that had been taken away. Parts of the metal construction and metal plates can be found in the yard. Stone was the chief material used for the construction of the walls, while the vault was built of limestone. Fragments of a cornice, made of cut and bossed stone, can be seen in the rubble.

све грађено у новије време, сада спаљено и демолирано. Конаци се пружају и са јужне стране, а како је терен у паду, то се приземље од севера преко западне стране конака, надовезује у спрат јужног крила. Дрвена кровна конструкција је изгорела, а кровни покривач на коначима је био од фалцованог црепа.

Храм је миниран и срушен. Остаци зидова до висине 1,5 м затрпани палом таваницом - армираном бетонском плочом са анкерима за лим, који је однесен. У порти је део металне конструкције и лима. Основни материјали за градњу цркве су камен у зидовима и сига у своду. У рушевини се налази фрагмент поткровног венца од тесаног и босираног камена.

